

Styre: Universitetsstyret

Styresak: 62/17

Møtedato: 01.06.2017

Dato: 15.05.2017

Arkivsaknr: 2017/6086

Forskerutdanningsmelding 2016

Henvisning til bakgrunnsdokumenter

- Fakultetenes og Universitetsmuseets forskerutdanningsmelding 2016
http://www.uib.no/sites/w3.uib.no/files/attachments/samledokument_forskerutdanning.pdf
- Styresak 91/16, *Forskerutdanningsmelding 2015*
<http://www.uib.no/sites/w3.uib.no/files/attachments/us2016-091.pdf>

Saken gjelder:

Som en del av den årlige rapporteringen om virksomheten ba universitetsdirektøren om at fakultetene utarbeider forskerutdanningsmeldinger for 2016.

Saksforelegget gir en konsis gjennomgang av nøkkeldata for forskerutdanningen på UiB. Dette tar også for seg prioriterte områder i 2016, status for handlingsplan for forskerutdanningen og hvilke områder som vil bli prioritert i 2017.

Nøkkeltall for forskerutdanningen	2013	2014	2015	2016
Antall disputaser	265	216	246	227
Antall kandidater	1499	1484	1532	1500
Andel uteksaminerte kandidater tatt opp på doktorgradsprogram seks år tidligere (%)	68	74	77	65

Forslag til vedtak:

Universitetsstyret tar forskerutdanningsmeldingen for 2016 til orientering.

Kjell Bernstrøm
universitetsdirektør

15.05.2017/Espen Dahle/Yngve Brynjulfsen/Heidi A. Espedal

Vedlegg:

1. Saksframstilling: Forskerutdanningsmelding 2016

Saksframstilling

Styre:
Universitetsstyret

Styresak:
62/17

Møtedato:
01.06.2017

Arkivsaksnr:
2017/6086

Bakgrunn

Strategi 2016-2022 «Hav, liv, samfunn» sier at Universitetet i Bergen (UiB) skal tilby forskerutdanning av høy internasjonal kvalitet i alle fagmiljøer. Fakultetenes meldinger, samt Handlingsplan for forskerutdanning, er viktige elementer i kvalitetssikringen av forskerutdanningen.

Status og prioriteringer 2016

Hovedfokus i 2016 har vært på å få på plass en handlingsplan for forskerutdanning. I tillegg har det vært arbeidet mye med en kandidatundersøkelse, et nytt vitnemål for ph.d., nettsider og administrative rutiner, Ph.d. i kunstnerisk utviklingsarbeid samt et e-kurs for veiledere. Et viktig arbeid med gjennomgang av UiBs ph.d. program og kvalitetssikringssystem ble startet opp.

Programstatistikk

	Statistikk for forskerutdanning - 2016						UiB - total
	HF-fak	Jur-fak	MN-fak	MedOd-fak	Psyk-fak	Samf-fak	
Antall kandidater	180	51	434	552	114	169	1500
egen	124	29	207	165	50	88	663
NFR	16	9	114	40	11	31	221
andre	40	13	113	347	53	50	616
Gjennomføring 6 år	41,7 %	50,0 %	69,3 %	72,2 %	72,0 %	51,9 %	64,5 %
Gjennomstr. brutto	5,0	5,8	4,4	4,6	4,7	5,4	4,7
Gjennomstr. netto	3,2	3,8	3,5	3,4	3,0	3,8	3,4
Antall disputaser (gj.snitt siste 3 år)	24 (24)	6 (5)	59 (69)	97 (90)	22 (21)	19 (21)	227 (230)
Nye avtaler (gj.snitt siste 3 år)	10 (23)	5 (8)	81 (79)	92 (91)	15 (16)	28 (25)	231 (243)
Avbrutte avtaler (gj.snitt siste 3 år)	1 (2,7)	0 (0,7)	10 (15)	8 (8,7)	4 (3,3)	4 (5)	27 (35)

UiB hadde i 2016 227 disputaser som ledet til doktorgraden. Én av disse var en dr.philos.-grad. Disputasantallet er en nedgang på 19 disputaser fra 2015, men ikke mer enn tre disputaser under gjennomsnittet fra de tre siste årene. Gjennomsnittet de tre siste årene på 230 disputaser vurderes å være noe lavt, og henger sannsynligvis sammen med relativt lave opptakstall i perioden fra 2009 til 2011. Denne vurderingen er basert på at brutto

gjennomsnittstid i doktorgradsløpet er oppunder fem år. Fra 2012 ser vi høyere opptakstall, noe som trolig vil gi oss høyere disputasantall de neste par årene.

Raden «Gjennomføring 6 år» tar utgangspunkt i 2010-kullet, og viser hvor stor andel som har fullført doktorgradsløpet innen utgangen av 2016. Denne parameteren indikerer en tydelig nedgang sammenlignet med 2015, da andelen var oppe i 77,4 %. Alle fakultetene viser en nedgang for denne parameteren, unntatt Det juridiske fakultet. Noe av forklaringen til nedgangen kan være at UiB de tidligere år har scoret best på gjennomføring i nasjonal sammenheng, og at vi nå er nede på et mer normalt nivå. Det er vanskelig å fastslå presist hvorfor gjennomføringsandelen varierer såpass fra år til år uten en grundigere analyse. I denne parameteren ser vi også til dels store variasjoner mellom fakultetene. Denne variasjonen henger først og fremst sammen med at forskningen utføres på veldig forskjellig vis mellom fakultetene, noe som igjen fører til at strukturene rundt den enkelte ph.d.-kandidat varierer. Ved noen fakultet er hver kandidat tett integrert i forskningsprosjekter og –grupper. Kontakten med veiledere og andre kandidater er tett, og suksess for det overordnede prosjekt er i stor grad avhengig av god gjennomstrømming i det enkelte doktorgradsprosjekt. Mens ved andre fakultet krever forskningsspørsmålene i mindre grad teamarbeid; nettverkene blir således løserne, og kandidaten jobber i større grad selvstendig.

Gjennomstrømmingstallene viser tidsbruken for de som har disputert for ph.d.-graden. Tallene for 2016 må regnes som god, med et nettotall på 3,4 og et bruttotall på 4,7. Nasjonalt sett ligger UiB godt an på denne parameteren.

I 2016 har 27 kandidater blitt skrevet ut av ph.d.-programmet uten fullført grad. Dette er i overensstemmelse med forrige forskerutdanningsmelding, der det ble gjort en grundigere analyse av frafall. Denne estimerte at rundt 12 % av kandidatene som tas opp i forskerutdanning, etterhvert vil bryte utdanningen.

Tall for underkjenninger viser 12 førstegangs- og andregangsunderkjenninger av avhandlinger i 2016. Gjennomsnittet for de siste tre årene er 14,3. Også for dette målet har det nylig blitt foretatt en mer omfattende analyse som ble presentert i UiB sitt forskningsutvalg tidligere i vår. Sammen viser disse to undersøkelsene at 5-7 % av innleverte avhandlinger blir underkjent. Analysen av underkjenninger viste at det er svært få avhandlinger som enten blir endelig underkjent eller som ikke blir levert inn på nytt.

Publisering

Tall fra Universitetsbiblioteket viser at stipendiatspubliseringen har økt i 2016 og er nå på det høyeste nivået siden 2009. Både antallet publikasjoner på nivå 1 og nivå 2 øker. Data fra kandidatundersøkelsen viser at de fleste respondentene (93 %) har publisert eller fått akseptert manuskript for publisering, mens 28 % av respondentene rapporterer to publikasjoner og 53 % rapporterer tre eller flere publikasjoner.

	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Nivå 1	376	350	342	315	273	375
Nivå 2	94	131	97	89	102	119
	470	481	439	404	375	494

Handlingsplan for forskerutdanning

Handlingsplanen for forskerutdanningen ble behandlet i universitetsstyret høstsemesteret 2016 og ble supplert på to punkter våren 2017. Handlingsplanen gjelder i perioden 2016-2022 og inneholder følgende innsatsområder: Rekrutteringer og akademisk utvikling, Karriereutvikling for doktorgradskandidater, Doktorgradsveiledning, Internasjonalisering og Innovasjon. FA har vært på besøksrunde til fakultetene og informert om handlingsplanen. Flere av tiltakspunktene i handlingsplanen er i ferd med å bli implementert. Det er spesielt innenfor innsatsområdene «Rekruttering og akademisk utvikling for doktorgradskandidater» og «Doktorgradsveiledning» at arbeidet har kommet lengst.

Kandidatundersøkelsen høst 2016

FA har utviklet en survey som skal sendes ut til de kandidatene som har fullført studiet. Undersøkelsen inneholder spørsmål om: motivasjon for å starte på en forskerutdanning, opplæringsdelen, opplæring i overførbare ferdighet og etikk, tilfredshet med veiledning, pliktarbeid, forskningsmiljø og infrastruktur, publisering og medforfattere, internasjonale opphold, disputasprosessen og videre karriere.

UiB sendte ut surveyen den 26. januar til de kandidatene som disputerte i høstsemesteret 2016. Det ble sendt ut 108 invitasjoner til å besvare surveyen på epost. 50 % av kandidatene som fullførte ph.d.-graden høsten 2016 besvarte surveyen.

Surveyen vil bli sendt ut før hver doktorgradspromosjon. Selv om antallet respondenter for høst 2016 ikke nødvendigvis er høyt nok til at dataene er representative, spesielt på fakultetsnivå, vil dette endre seg når datamengden blir større. Med dette forbeholdet viser surveyen at ph.d.-kandidatene som deltok i surveyen er godt fornøyd med den forskerutdanningen de har vært gjennom. De er spesielt godt fornøyd med den veiledningen de har mottatt og noe mindre fornøyd med kurstilbudet i opplæringsdelen. Om lag halvparten har tatt kurs i regi av en forskerskole og tilfredsheten med disse kursene er noe høyere enn for ph.d.-kurs generelt.

Resultatene viser at langt færre kandidater har reist ut på internasjonale forskningsopphold enn det som er målsetningen i Handlingsplan for forskerutdanning. 28 % av respondentene har vært på et eller flere forskningsopphold av varighet mer enn en måned. Målsetningen i handlingsplanen er minst 50 %. Kandidatene deltar derimot i langt større grad på internasjonale konferanser.

Surveyen viser også at kandidatene begynner på forskerutdanningen fordi de har en sterk faglig interesse. Det er i stor grad fagfolk i academia som motiverer kandidatene til å begynne på forskerutdanningen. Etter endt forskerutdanning ønsker om lag 70 % av deltagerne i surveyen å fortsette i academia. Undersøkelser utført av NIFU viser at et fåtall av kandidatene som tar en forskerutdanning kommer til å jobbe i vitenskapelige stillinger i academia. Diskrepansen mellom kandidatenes karriereønsker og de faktiske mulighetene i academia peker på at universitetet bør bli flinkere på karriereveiledning.

Nytt vitnemål for ph.d.

Alle ferdige ph.d.-kandidater fikk fra høsten 2016 utstedt nye vitnemål og diploma supplement. Disse dokumentene er generert fra registrert informasjon i studiedatabasen FS,

og utgjør den autoritative dokumentasjonen på oppnådd ph.d.-grad. Et doktorgradsdiplom på latin vil fremdeles bli utstedt, men dette har en mer seremoniell funksjon.

Nettsider og administrative rutiner

Nettsidene for forskerutdanningen og arbeidsstøttesidene for forskerutdanningsadministrasjon har blitt videreutviklet. De administrative rutinene blir også gjennomgått i samarbeid med fakultetene og ph.d.-avtalemalen har blitt revidert.

Ph.d. i kunstnerisk utviklingsarbeid

I forbindelse med virksomhetsoverdragelsen av Kunst- og designhøgskolen i Bergen satte universitetet i gang et utredningsarbeid om å opprette en ph.d. i kunstnerisk utviklingsarbeid. Kunnskapsdepartementet har signalisert at de ønsker å opprette en egen ph.d.-grad for disse fagfeltene og vil revidere det nasjonale regelverket på studiefeltet for å få dette til. UiB avventer denne revisjonen før universitetet fortsetter arbeidet med å opprette en ny ph.d.-utdanning innenfor kunstfagene.

Program for kunstnerisk utviklingsarbeid ved Fakultet for kunst, musikk og design (KMD) er planlagt endret og videreført som et ph.d.-program innen kunstnerisk utviklingsarbeid ved UiB. På overdragelsestidspunktet, i januar 2017, var 13 kandidater tilknyttet programmet innenfor fagområdene kunst, musikk og design.

E-kurs veiledere

Som en oppfølging av arbeidsgruppen for veilederopplæring sin anbefaling har det blitt utviklet et e-kurs i retningslinjer og prosedyrer for forskerutdanningen. Et slikt kurs ble først utviklet på MOF. Kurset som FA har utviklet kan tilpasses de ulike fakultetene.

Fremtidig organisering av forskerutdanningen/kvalitetssikringssystem

Som følge av endringer i nasjonalt regelverk på studiefeltet har universitetet nedsatt en arbeidsgruppe som skal se på den fremtidige organiseringen av forskerutdanningen og kvalitetssikringen av denne. Arbeidsgruppen forventes å levere sin rapport før sommeren 2017.

Planer og prioriteringer i 2017

Meldingen for 2015 pekte på behovet for å få på plass en Handlingsplan for forskerutdanning. Planen er nå vedtatt og oppfølging av denne vil ha stor oppmerksomhet for å videreutvikle forskerutdanningen ved UiB. Arbeidet med fremtidig organisering og kvalitetssikring av forskerutdanningen prioriteres i 2017. Prosessen med å få revidert ph.d.-forskriften vil også fortsette. Videre vil man starte arbeidet med de tiltakspunktene i handlingsplanen som omhandler kurstilbud i ulike generiske ferdigheter.

Universitetsdirektørens kommentarer

Forskerutdanningsmeldingen ble behandlet i møte i Forskningsutvalget 11. mai og skal sluttbehandles i universitetsstyret. Sammen med fakultetenes meldinger utgjør dette et viktig element i kvalitetssikringen av forskerutdanningen. Meldingen og Handlingsplanen for

forskerutdanning peker på prioriterte områder og fokus for arbeidet fremover, og UiB er allerede i gang med flere av tiltakene.

For at UiB skal tilby en forskerutdanning av høy internasjonal kvalitet i alle fagmiljøer, må det arbeides systematisk og målrettet med videreutvikling. Universitetsdirektøren anser meldingene og Handlingsplanen for forskerutdanning som godt egnete instrument for å øke kvaliteten i forskerutdanningen ytterligere.

Forskerutdanningen ved UiB har i en lengre periode hatt svært gode gjennomføringstall og har vært ledende blant de store universitetene på denne parameteren. Tallene for 2016 viser et markant fall i andelen som har gjennomført forskerutdanningen 6 år etter oppstart. Dette er bekymringsfullt og universitetet må følge situasjonen nøye. Vi vet fortsatt ikke om dette kun er en midlertidig nedgang, eller om det er starten på en trend.

Det er derimot gledelig at publiseringsnivået for stipendiatene har forbedret seg.

15.05.2017/Espen Dahle/Yngve Brynjulfsen/Heidi A. Espedal